

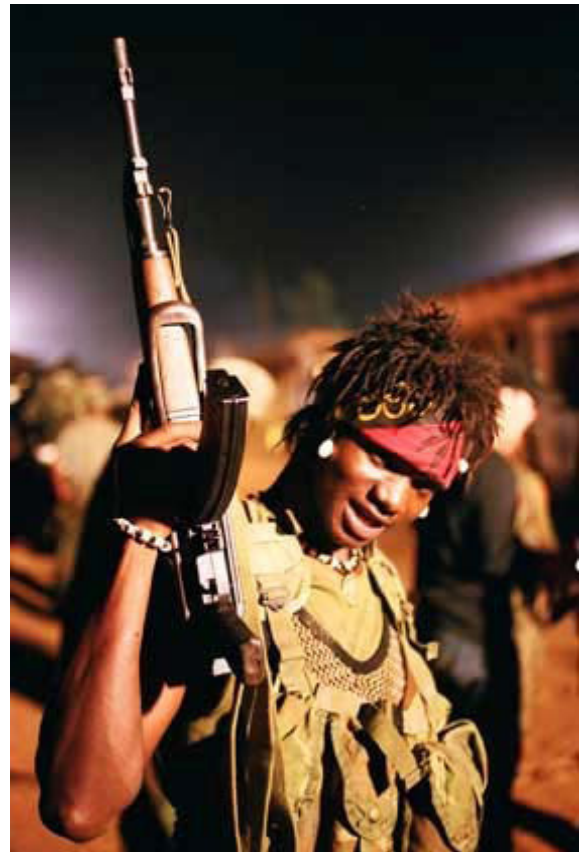
Ezra av Newton Aduaka

Presentation efter filmen av Mats Utas
Slottsbiografen, 13 februari 2008

Med en pojksoldats blick är rubriken på en intervju med Ezra's regissör Newton Aduaka i Dagens Nyheter från förra veckan (7 februari, 2008). Det är en bra sammanfattning av filmen, och hur ser barnsoldater egentligen på de krig som de deltar i? I Hollywoods Vietnam-filmer har vi blivit vana vid att förstå den psyko-sociala balansen för amerikanska soldater, men det gäller sällan (eller kanske aldrig?) filmer om Afrika. Tänk på t.ex. Hotel Rwanda, Lord of War och framförallt Blood Diamond (som delar händelseland med Ezra). Hur förstår vi rebellernas perspektiv i dessa filmer? Inte alls skulle jag vilja påstå, utan istället är dess funktion att upprätthålla en bild av det exotiska och oförståbara Afrika som vilar på gamla stereotyper hos oss som vägrar ge vika.

Även om inte uttalat i filmen så är det händelserna i inbördeskrigets Sierra Leone (1991-2001) som utgör basen för Ezra. Och om det landet och den konflikten i syster-filmen Blood Diamond bara är en endimensionell kuliss så

har Aduaka varit mycket mån om att förstå de sociala ramverk som legat till grund för konflikten och de psyko-sociala processer som pågår inom en mindre rebellgrupp.

Ezra vann första pris vid den panafrikanska filmfestivalen FESPACO i Ouagadougou 2007

Jag står här i form av forskare som skrivit om just dessa processer ifrån inbördeskriget i grannlandet Liberia och dessutom nyligen utfört ett två år långt fältarbete bland före detta soldater i Sierra Leone. Jag har hållit på med dessa frågor sedan 1996. Och jag bör omedelbart säga att Aduaka's film får Vål Godkänt av mig. När jag mötte honom i Stockholm i torsdags innan filmen hade premiär på CinemAfrika så berättade han just om hur mycket tid på research som han lagt ner för att dels förstå fenomenet barnsoldater i Afrika, för det är väl ett fenomen? Men också hur han ägnat mycket tid åt att förstå de socio-politiska problem som ett land som Sierra Leone står inför. Det märks.

Tyvärr, måste jag ändå säga, börjar filmen med den stereotypiska tvångsrekryteringen av Ezra och hans skolkompisar. I min egen forskning kring barn- och ungdomssoldater har jag också fått börja där: Alla påstår att de blivit rekryterade under någon form av tvång. Men det intressanta är att deras historier förändras allt eftersom när vänskap och förtroende fördjupas. Historierna om direkt tvång, med vapen eller hot om våld ändras ofta till berättelser där samhällsstrukturen eller sedermera krigszonen lämnar lite annat utrymme för unga människor än att bli soldater. Förstå mig rätt: tvångsrekrytering förekommer i konflikterna i Liberia och Sierra Leone, men det är långt ifrån alla barn och ungdomar som blir rekryterade på det viset. Därför är det bra för filmen att Ezra's flickvän visar sig vara "frivilligt" rekryterad, och att Aduaka påtalar elitstyre, korruption och fattigdom som grund för konflikter som den i Sierra Leone.

Ett annat problem i filmen är den enkla uppdelningen i barn och vuxna bland rebellerna. De vuxna är här hänsynslösa befäl och barn enbart kanonmat. Ser vi på den verkliga konflikten så var många befäl barn eller väldigt unga och motsatt: en del av fotsoldaterna var vuxna. Det är inte så enkelt som att säga att skrupulösa vuxna "militära" aktörer utnyttjade försvarslösa barn. Det är mer blandat. Filmen kommenterar inte heller fakta om politiska och ekonomiska aktörers inblandning i konflikten (förutom den vite mannen). Naturligtvis är det en fråga om hur mycket komplexitet en film kan rymma.

Blood Diamond gjorde på ett effektivt sätt en hel värld uppmärksam på vårt – västerlandets – ansvar för små krig som det i Sierra Leone, där vårt intresse för diamanter

och vår tillgång till vapen helt klart fungerade som en pådrivande faktor, förlängde och förvärrade konflikten. Det gör också Ezra. Här ser vi närvaron av vita legosoldater och även en vit man som handlar i droger. Det absurda är att vi ser samma man handla på båda sidor av konflikten – med rebellgrupper som slåss mot varandra. Så var det också i det verkliga kriget i Sierra Leone. Det Brittiska företaget Sandline sålde vapen till både Sierra Leone's regering och till rebellerna RUF. Samma flygplan transporterade vapen till båda grupper under en och samma Afrikaresa. I det tillfället blev det en stor politisk skandal i England.

Annars, i det diamantrika Kono distriktet turnerade att antal vapenhandlare, av olika storlek. De kunde erbjuda rebellgrupper vilken sorts vapen som helst av icke-afrikanskt ursprung i utbyte mot rätt mängd Afrikanska diamanter. Vi upprätthåller ju gärna en idé av att vi svenskar inte håller på med sådant, men då jag 1996 befann mig i en stad i Elfenbenskusten, upp mot Liberias gräns, mötte jag en ung svensk "handelsman" som väntade på att hans "kontakt" skulle hämta upp honom för att bege sig just till Kono i uppdrag att sälja vapen till rebellgruppen RUF.

Nu har jag också skrivit in vårt ansvar i filmen om Ezra och verkligheten kring Afrikanska krig.

Jag vill avsluta med en intressant iakttagelse som Aduaka kom med i relation till hans efterforskning inför filmen. Aduaka tittade på många timmar med filmat material från Sierra Leone's Sanningskommission. I nästan alla fall där före detta soldater hördes hade de böjda huvuden – de böjde sig åter inför makten. Aduaka valde att inte låta Ezra göra det eftersom det inte var den version han fått i de intervjuer han gjort med före detta barnsoldater nu bosatta i England. Där uppmärksammade han tvärtom deras fortsatta ilska, deras hat mot den Sierra Leonska staten och samhällets elit. Denna ilska är något som jag också har mött hos före detta soldater som jag känner – och den undertryckta ilskan i kombination med de böjda huvudena bådär tyvärr inte gott för Sierra Leone's framtid.